

WALTER TEGELER
TALLINN — REVAL

Pedagoogilis - metoodilised
ained
(4. vihk)

KOOLITARVITUS — SCHULBEDARF

Philanthropism.

Lansamaal läi Rousseau^u Emil sügavaid väimustus laimio
ja vahmistas sellega pinda kasvatus reformile. Tõukeand-
jaks sellele oli Bosedar. Joh. Bernh. Bosedar sündis
Hamburgis 1724 a. Isa oli tal kare mees, vähese hari-
dusega; ema oli melanhooliline naisterahvas. Frans
gümnaasiumi õpetajat andsid rahalist toetust ja
nii väis Bosedar Leipzigiis usuteadust õppida. Oli
pärast seda van Quaeni juures koduõpetajaks ja
seadis oma pedagoogiliste kogemuste põhjal need
metoodilised juhtlauseid üles. Need olid: Õpeta nõgelikult.
Enne asi, siis sõna. Tga töö alga mäng. Ladina keelt
peab harvitades (prantsilisel) õppima. Oma metoodi
käsituse ust sai ta Trieli ülikoolis magistri astme ja
Dani valitsus kutsus teda oma riigil-akadümia
filasofia ja ilukäne professoriks. Vanamulsete usu-
teaduste seas liidus tal palju vastaseid ja teda
saadeti Alfoona gümnaasiumi õpetajaks. 1768 a.
kirjutas Bosedar kirjatöö: „Vorstellung on Menschenfreund“
Siin käsitas ta põhjalikult philantropistlist
pedagoogikat. Tähtsaks peab ta õpetajale seminaari ja

kooli raamatukogu. Väga familiinuks pidas ta algäpe-
raamatut lastele, mida iga ema võiks kergesti lapse
õpetamise juures kasutada. Et sellers rahasaada, pööras
ta mitme riigi riiside ja kuningate poole, samuti ka
akademiiliste seltside ja liiste selle samaste asutuste
poole. Raha tuli kokku 15000 taalerit. Suure energiaga
hakkas nüüd Bosedov tööle ja 1770 ilmus juba I järgu
Aema raamatust. See oli metoodiline kirjatöö, mis
õpetajatele ja kasvatajatele määratud. Õpilaste jaoks
kirjutas ta: "Das Elementarbuch". See töö sisaldas näite
koolis õpetatavaid aineid ja selle järel võisid lapsed kuni
15. eluaastani õppida. Tarksti illustreeriks oli üks 18. austa-
saja kunstnik Daniel Chodowiecki. See raamat on veel
praegul tähtis 18. aastasaja kodanikkude kultuuraja
Autunnemiseks. 1774a. kutsus Bosedovit vürst Leopold
Friedrich Franz Dessau'se Liin asutand ja et nõnda-
nimetud. "Philanthropiini". Alguises lärs asi risalt, oli
kõigest rohm õpilast: Bosedovi poeg ja tütar ja veel
üks võoras poiss. 1776a. kevadel kutsus Bosedov asja-
Aundjad ja asjaarmastajad pealt vaatama, kuidas
Aema õpilased ensamil vastavad. Tagajärjed olid

suurpäralsed, iseäranis Aita Emilie oli head edusammud
aiinid. Värad olid vaimustud ja varsti oli õpilasi ja raha
laialt. Basedonil püüdis organisatori omandus ja isin-
likult põlnud ta ka kuigi sümpaatsiline. Paljude
tähtsate koolitegelaste Aita Aitas pönlantropiini kaunis
edusalt. Tiivikus nägi Basedon kooli edu taustajast ja
vaimlast. Sellepärast oli tema idee kooli viirre vämmalt
vabastada ja riigi alla anda. Basedon pidas Aavilikuks
emaneelt, rahvalist ajalugu, geograafiat, matemaatika,
loodusteadust, ajalehtede lugemist ja mitmesugust käsitööd.
Teeli pidas ta kõvalisteks aineteks. Ladina keelt soovitas
ta ainult õpetlastele ja kirjanikele. Teelagi pidi
võimalik olema ühe aasta jaoks omandada, kui
nägelikku metoodi taustada. Sellepärast peavad
paljud Basedoni üheülgseks. Tehalise kasvatusse peale
pani Basedon palju rõhku. Üldiselt mõnab pönlantro-
pistööde metoodi nägelikust, isetegemist ja tegevusvabadust
selles mõttes, et õpilast ei pea kunagi õppima sunnima.
Nõnda arvates õpib iga õpilane alati heameelega, kui
aga asne õieti saab käsitletud. Iga suvel peavad õpilased
paar nädalat maaltalupidamist õppima, samuti

paar nädalat mäeasjandust, mereasjandust, kaubandust, kooliasjandust (koolis õpetööd pealt kuulama mõnes suures linnas) ja lõpuks veel 4 nädalat pealinna hoovikonna elu ja õhu tundma äppima. Basel'is suvi Magdeburgis 1790a. Philanthropism jättis pärandusena rikkaliku pedagoogilise mõjanduse, mida paljud suurvõimud kriititsand.

Neuhumanism.

Kogu pietism, nii on ka neuhumanism vastand veel ratsionalismile. Ratsionalism oli funde ilma alla surunud ja ainult mõistuse maksma pannud. Pietismi usmärke on funde ilma vabastamine religiooni alusel, kuna neuhumanism seda esteetilise õhu kaudu fähkis keha. Pietism vaatatas selle ilma poole pessimistlikult seades oma ideoloogias endise kristliku usu. Neuhumanistid vaatatasid aga ilma peale optimistiliselt, pidades paremaks farkuse allikaks vanade greklaiste fäid. Kende arvates oli antifäik mõjandus ainuke kõige, hea ja ilusa ammutooni allikaks. Tõsi kaug oli vanade kultuuri fegemist fäinud, et praegilisi fegotamisi vanadelt kultuuri rahvastelt omendada.

Revasisance oli viljata järelarvamisi fäinud. 16. ja 17. aastasadal olid ladina- ja greka keele lihtsalt usu- ja

55
õigusteadust õppimise abinõudeks alandanud. Neuhumanism
tunnistas need aja faktorid, millele juur kasis mäge
olemas. Tunde õppimine pidi meespidamist arutama,
mõistust haritama ja sisemist looma jõudu äratama. Vanu
viisid õppides saame palju kasulikku elutarkust, sest
vanad eladid lihtsalt ja loomulikult. See vool laagnus pea
laiale, gümnaasiumides pääsis neuhumanism mäge
alles siis, kui sellers seadusandliselt korraldus tehti. (Saksa-
maal 1773, hiljem vüs selle minister Zedlitz ka) Prinsimaal
läbi. Pestalozzi ja üldine kasvatus idee. Pestalozzi sündis
Zürichis 1746. Isa oli tal heavaarst ja suvi varakult.
Kasvatajaks oli tal ema ja armult hoolitsija hoolim Barbaro.
Koolis käis ta Zürichis. Seal olid tal ajal kuulsad neuhuma-
nistad Boetmer, Breitinger ja Gessner. Pestalozzi luges Volffi
filosoofiat ja iseäranes Boetmeriga käis ta palju läbi (Boetmer
armastas ikka oma õpilastega aias jalutada ja need
neuhumanismile virgutada) Rousseau kirjutöid „Emil“
ja „gesellschafti võtmed“ avaldasid Pestalozzi peale suurt
mäge. Kui tehis temas kange huvi talumeheks saada, et
võiseid talupoegi sellega võimliselt tõsta. Ta läks kuulsasse
Tschiffelisi rehkendlikku mõisa ja amandas Mülsyeni

lähedal hõrki maad, mida ta kultiveerima mõtles hakata.
Anna Schulthes (Pest. pruut) oli hea piiga, kuid äärmiselt
ohud esialgu nõus. Hüman andis ka viimane järele, ütles:
„Ma soovin et sul nii lähene nagu saa loodad, sest sind
nutustakse ainult vee ja liiva peale”. Pestalozzil polnud
majandusasjades aimdust ning varsti langes kõik kokku.
Küünd asutas ta oma asutuses vaske-kooli, kus jumes ta
seltskonnalt abi palus, seletades, et vased ei ole mitte
ainult majanduse jaoks loodud, vaid et nad on inimesed
ja neid peab aistama. Paari aasta pärast oli juba poolsada
õpilast koos. Pestalozzi oli neile kui isa. Tõrjused jäid inna
vähemaks ja vähemaks. Asjata ohverdas ka tema abi-
kaasa oma varanduse. Pestalozzi asutus läks hingusele.
Küünd hakkas ta kirjanikuks. Aastal 1780 kirjutas ta:
„Abendstande eines Emsecklers” Küün käsitas ta mõist, et
kasvatustööd peab olema üldine inimese harimine.
Tõrjehariduse peab alustama üldise haridusele. Alghari-
duse peab tingimata pöörduma aidma. Tõos „Lienhard
und Gertrud”. Kirjeldatakse viletsat külaelu, ent näitab, et
paremad rõõmud maapeal on perekonnarõõmud. Gertrud
oma 7 lapse keskel. Kirjutab „Meine Nachforschung über

56

den gang der Natur in der Entwickelungs" pühõpis ta Anne
inimkonna eduräiku käsitleda. Selle juures pühõpis ta
näidata, et iga üksik inimene mõne inimkonna arenemis-
staadiume oma arenemisel kogeb. See fõõ on üks sügä-
vamaist, mis Pestalozzi kunagi kirjutanud. Prantslaste
sõjakäigu tõttu Sveitsisse kogus Lamy'i hulka nälgasid
ja haiged lapsi. Pestalozzile tehti ülesandeks neile varju-
pinda korraldada. Pagan kirjus elas ta nende keskel, ent
kõik need lapsed armastasid teda nagu oma isa ja
kooskasvasid inna nagu vendi. Viie kuu pärast muudeti
see lastemaja haigemajaks ja Pestalozzi oli jälle raha
kaotanud. Kõik otsustas ta kooliõpetajaks hakata ja nü
see ka sündis. Burgdorf'is õpetajaks alles juunis ta Pege-
likult kasvatuskõigim^{us} ja kirjutas fõõ: "Vie gertrud
ihre Kinder lehrt". Selles fõõs käsitas Pestalozzi oma enese
pedagoolilisi katseid Lamy'is ja Burgdorf'is. Pestalozzi
järelle on kasvatus juures kaks nõtge tähele panna:

- 1) humaanis ja 2) indiviiduaalne määramine. Juba 1770a.
kirjutas tema sõber Tselin, et ülemaks kasvatusidena
peab olema "nimest õpetada inime olema". See oli ka
Pestalozzi võõde. Selle alla kuulub ka mesidugi taht-
mise kujundamine. Indiviiduaalse määramise sisus

rohkest pidas ka tähtsaks, et igapäev jätkuks selle siisusele ja
ametile tunnus, milles ka sündinud. Pestalozzi arvas, et nü
võib inimkond kõige õnnelikum olla. Pestalozzi oli
alati selle poole, et õpetajad oma kasvandikkonnast
need välja valiks, kelle peale lootsi võib panna. Nii
tuleb seltskonna korraldada edasi harida. Mees on all
mõtles Pestalozzi roogu kasvatusasja korraldamist,
aga mitte nii roogu mis seda praegu mõistame. Kõige
alusena peab ka näitlikust. Tähtsaks näitlikus
elementiks peab ka arvu, sellepärast on matemaatika
fenna arvates familiikum õpetamine. Kõige õpetus on fe-
ma juures tagumisel plaanil. Arvutamise juures tuleb
vähem, aga põhjalikult läbi võtta. Õppimise juures tuleb
ikka asju endid vaadelda, kui võimalik, aga mitte
nende joonisfusi ja pilte. Edasiminek olgu pikuldamine
ja järjekindel. Õppimist peab nendest asjadest algama,
mis last ümbritsevad. Kehalist kasvatust pidas ka
tähtsaks. Usnõpetusest arvas Pestalozzi, et ka suurt
kustu ei saad. Raja roogu niisugune ümbrus luua,
kus lapse religioosne tunne saaksid arendatud ja suurendatud.
Õpetust ennast pidas ka sõnade roogus, millede mõju

nüüne. Samal põhjal pidas ta ka ajaloo- ja ~~muu~~ kirjandusõpetust vähe kasutoovaks. Paremas rõõhus soovis pidada isamaja. Sellepärast püüdis ta ka oma asutustes ikka nüüguist korda sisse seada, mis õpilastele rohkem meele tuleks. 1805 a. asutas ta Iphofen'i lossis uue kasvatusasutuse. Sinna saatis Preisi valitsus terve rea mehi (Ritter, Rammer, Herbart, Fröbel jne), kes mõjuf seal Pestalozzi meetoditega ja kasvatusiõpetusega tutvustasid. Nad tõid ka õpilasi kaasa. Asutus kasvas jõudsasti, ent pärast poole oli alla poole minen, sest mõnede kaasõpetajate vahel oli füüsi fikrumus. Pärast abikaasa surma (1815 a.) olid Pestalozzil naised põlvred. Ta asutas veel paar väike asutust ja kirjutas: „Meine Lebens schicksale“ ja „Schwanengesang“. Mis kirjeldas ta oma elu töödel. Pestalozzi suri Bugg'i 1827.

6. peatükk.

Pedagoogika arenemine 19. aastasajal. See aastasada on pedagoogika arenemine siinpoole väga tähtis. Vilhelm von Humboldt. Sai esi algul ratsionalistilise kasvatusel. Pärast tutvustus füste vooludega. Riisis Roomat, kui ta arfüür ilma tundma õppis. Tõotas välja preisi kooli uuenduse

põhijooned. Tema ideaaliks oli ühtsus kool koses elades, samuti oli samal ka kaldukseni tõrjooi poole. Karustas Berlini ülikooli riiklikult, vaatamata selle peale, et nügil raha vähe. Humboldti järel sai algkool Pestalozzi põhimõtete järel, õpetlaste kool aga neohumanismi võimust peaseisustunud. Asutus veel headvooliku Lepusafsiiooni, mille eimeheks Schliermacher oli. Hamandaris mitu meest Törfen'i, et pärast kooli maad uskujulikkude institutidega üle külvata. Friedrich Schliermacher. 1768 — 1834. Tema kasvatus-ideaaliks on inimest nii väljaarendada, et tema aimulekus oleks sarnane selle suure moraaliseviku, mille pärast ta on. Inimese ei tule mitte ainult tema individuaalseid idusi, arendada, vaid teda tuleb ka nügi, riiku ja vaba seltskonna kavis kasvatada. Edusammad ja teadustused rahvakooli alal. Friedrich Fröbel. Sündis Oberweisbach'is 1782. Tähtis meesaherrans (Törfster) saada. Õppis pärast Hanas mitu semestrit loodusteadust. Oli maa-möödamednik ja raamatupidaja. Viimaks tundis ta eneset õpetaja kalduksusi. Ta astus grünert'i uskujulikkude kooli. Siin sai ta

Antavants Pestalozzi mõistega. 1805 a. rändas ta Tšerfāni
Pestalozzi juurde. Sai seal väga rõõmus fud. Kolm aastat
hiljem rüüsis ta teist korda Tšerfāni ja tõi enesega ühes
ka kolm õpilast. Õpetajate jülitsemiste tõttu Tšerfānis
lahkus sealst Fröbel varsti. Pärast läiendles ta ennast veel
Göttingeni ja Berlini ülikoolides. Teis pärast seda
sõjaväes, et isamaad kaitses. 1817 a. asutas ta Heilhan'ss
üldise järku kasvatusasutuse. Täheksa aasta pärast oli
seal juba 56 õpilast. 1826 a. ilmus tema töö "Die
Menscheneyfikung" Fröbeli ilmavaate jätele on maailm
jühitud ühest elavast üksusest. On üks mäistuse riik
suures organismis, milles mõõtmatu mitmekesisus
valitseb. Kõik elu alistub ühele ja samale seadusele.
Ka hing on sellest algolekust tekkinud. Sellepärast on ka
~~inimene~~ pedagoogika loov tegur. Tal on suured ülesanded.
Juba lapses on näin alged olemas fäelinnuks inimeseks
saada. Kool ainult arendab need alged. (Anlogen).
Et see alge lõpeks jõumalast, siis on ta kahtlemata hea
ja sellepärast peab kasvataja oma kasvandiku enese-
arenemise vastu usaltust üles näitama. Nagu pungal
tööd lehed enne lahti lõuad, tiised hiljem, nii ka lapsel

avalduused ühel paljudel varem, Ainsel hiljem. 1837a. onitas ta
Blankenburgis föökoja, kus laste mängu asju pidid vahm-
istama. Alguses föödas see hästi, pärast oli rahaline kriis.
Fröbeli mänguasjad pidid lapsi vormi ja ruumidega
tutustama. Esimesed mänguasjad peavad olema
värvilised pallid. Järgmised peavad olema ruumilised ja
tärinad, mis osa tärinagutens foonduvad. Need
pidid värvi ja vormi tunnet arendama. Et omi idusi
läbi vüa, sellers pidas ta mitmes kohas kõnesi ja
korraldas laste hoolitsajaile kursusi. Fröbel tuli otsusele,
et on vaja "lasteaed" asutada ja lasteaedade õpetajannaide
effervalmistamiseks sellekohane vii seminar asutada.
Ta kirjutas ta Pestalozzi esnujul raamatu
"Mutter und Kasperliedern". Õpetajate kogud ja II üldine
Sakseni õpetajate kongress tunnistas lasteaiaid
harvilisfers rahvahariduse asutusteks. Sellea pegi ka
Sakseni koolivalitsus, ent 1851a. ilmus nagu vähe
selgest taavast keeldus, mille järele nagu Preulimaal
lasteaiaid suluti, sest nad ~~läta~~ ateistlisi ja sotsialistli
mõtteid laiale. Fröbel katkus küll selle vastu võidelda,
ent asjata. Ta suri aastal 1852.

59

Adolf Diesterweg. Sündis Liegen'is 1790 a. õppis Hulborn'is
ja Tübingen'is matemaatikat, filosoofiat ja ajalugu.
Töötas pärast mitmes koolis õpetajana ja direktorina.
Ta oli elav õpetaja, kes õpilasi iseseisvusele osaks õhutada.
Oma vastasid arvustas ta harvalt, ent ei lünnud kunagi
isiklikuks. Tema esimeseks pedagoogiliseks põhinõudeks
oli loomelinsus (Naturngemässheit) Diesterweg rõõpab nimest
kui elavat organismi, kes on sündinud kõigi oma algetega
(Anlagen) ja kalduvustega, mis ennast väljendada (avaldata)
püüavad, ja mida kool täiel määral peab arendama ja
arastama. Teineks põhinõudeks on, et kasvatus olgu kultuurile
vastav (Kulturgemässheit), sest igal õpilasel on oma pärane
ja rahvusline isinus. Ta on olenev oma ümbruses ja ajaajru
mõjust. Holmendorfs põhinõudeks on arenemis põhimõte,
kui ta nõuab, et kõik võimlised ja kehased alged olgu
harmoniliselt välja arendatud. Arenemise eesmärgiks on
iseisgevus, mis peab olema tõe, iluosa ja hea teenistus.
Arifmeetikat õpetatagu nõidete abil. Maapäaduses
olgu kõigepealt koostama tundma, õppimise ga.
Ta kirjutas kuulsat raamatu „Lehrbuch der mathematischen
geographie und populären Himmelskunde“.

Ta pidas usku paremaks abinõuks kirjuse vastu. Raja
ristiusku nii arundada, et teaduse ja usu vahel vastu
võetaks ette ei tuleks. Püüdis pida teadust kaasa-
ajada, mida oma aja valgusel tuleb aru saada. Usuõpetust
pidas teaduse õpetuse krooniks, ent see peab sündima nappu-
kõlas teaduse õpetusega. Talle heideti ette, et teaduse elus-
määr tõestab. Tema vastu propaganditi isegi kiriku
kantslistest. Tema pedagoogikast peeti teaduse põhitõde
ja sotsiaalse aja kirjuse põhjuseks. Ta korraldas
rahvakooliõpetajate meetodilisi kursusi. Kooliõpetaja
hakkas juba pead tõstma. Nõuti: 1) üldkooli, kooli-
seadust, 3) üldist rahvakooli, simultoon kooli ja 5) raha-
kooliõpetajate ülikooli haridust. Vastu aga keelati ära
õpetajate koosolekud, keelati ära kooli kirjandus. Diestweg
summitsi varit olema. Tõrjeli lasteajad suhtu ja õpetajate
siminaarid võeti provintsesse, et nad seal võiksid
ajavahetust leida. Algas võitlus, mille ette otsa
Diestweg astus. Ohtu ju "Rohm preisi regulatiivi"
(1855 a.) otse etapedagoogilisest. Diestweg nägi alles oma
suma eel aastal 1866 kooli vabanemist, sest pikka aega
hakkas ka rekatsioon raskema.

60

Herbert ja Tema kool.

Sündis Oldenburgis 1776 a. advokaadi pojana. Õppis esite ladina keele koolis, pärast Jena ülikoolis õigus teadust. Oli Bernis kooliõpetaja, kus ta Pestalozzi mõtteid maha innastatult tutvustas. Ta kasvatas oma kasvandikke 8-10 aastat kasvataja, ent müüsid seadused siiski lubanud seda sündida. Ta sai aastat 1800 vabaks. Müüdi valmistas ta end oma sõbra Imidti juures Bremenis akadeemilisele tegurusele ette.

1802 a. kirjutas ta „Pestalozzi Idee eines ABC der Anschauung“ selles näitas ta, et Pestalozzi meetodi (idee) tuleb igas kasvatuskarnis (mitte ainult rahvakoolis) kasutada.

Oma Göttingeni ülikoolis filosoofia doktoriks määrati ning elas peeti pühendatult innastatult järele pedagoogilisele tegurusele. Ta kirjutas raamatud: „Allgemeine Pädagogik aus dem Werke der Erziehung abgeleitet“.

„Frankische Philosophie“, „Lehrbuch der Psychologie“ ja „Psychologie als Wissenschaft, neu gegründet auf Erfahrung, Metaphysik und Mathematik“.

Herberti naututi Königsbergi, siin tegi female kuningas (rüüane oli seal püüdnud, sest põgenemine)

ettepanemu kooli Pestalozzi põhimõtete järele ümber
reformeside. Lühemas Herbert saugeli ulatava mõju
kooliajanduses. (Teda valiti kaadriakadeemiakomitee
liikmeks, kuningliku kassakomisjoni direktoriks järe)
Lõpuks kutsuti teda (pärast võitu Napoleoni üle) jälle
göttingeni ülikooli tagasi. Herbert suri 1841 a.

Herberti õpetus.

Pedagoogika keskpunktiks seadis Herbert rõõhulise rõõvõrtin
mõisa. Ta rajab oma pedagoogika estika ja psühholoogia
peale. Tõuke psühholoogia mõistetele andis talle Fichte.
Herberti järele on kujutluste põhjuseks meelte tajumused.
Et aga teaduse riikuse tõttu ainult mõned kujutlused tead-
~~mine~~ ^{mine} pääsevad, siis saavad teised teadused läve alla
surutud, kus nad juhusel ootavad vältja pääsemiseks
(Reproduktioon). Nii on siis kujutlused, Ann get, mis üks-
teisele võitluses asuvad ja mõned niinõlale teaduste
järele kas teatistavad ehk seovad. Kujutluste sidomise
(Assotsiatsioon) peale põhjeneb mälu, samuti ka muun-
ilised ja ajalised kujutlused meele kujutluseks. Alate kujutluste
vastuvõtmine ümmitab vanade samaste kujutlusmõistide

läbi (Apperceptsiioon). Tunded ja vired ei ole rumagi ise = 9
sisvad. Nad on ainult muutunud kujutluste olemused.

Tähtsapid (Villens vögänge) saavad kujutluste vastastikuse
suurmise läbi ellu kutsutud. Tähtsabadust kanti mättes ii
Ammusta Herbert mitte. (Tugevad kujutlusmassid määravad
ära meie tegelemise.) Et aga õpetuse läbi on võimalik
näisuguseid kujutlusmasse sünnitada, siis on meil ka
võimalik iseloomu kujundada. Psühholoogia näitab mille

ära kasvatus abinõud, etika (praktiline filosoofia) aga
määrab ära kasvatuslike sihi. Kant, "Kategorilise
imperatiivi" valemid peab ta liiga paljaks (ühjaks).

Herberti rõõbluse ideedeks on näisugused ideed, mis ühte=
moodi vastuvõetavad on üksikule inimesele ehk terve
inimkonnale. Need ideed on vüs.

- 1) Üssemise vabaduse idee. See seisab selles, et meil vabalt
tahes paanufame ennast rõõblusseaduse alla. Tõidame
ainult seda heaks, mida rõõblusseadusega kokku põlla võib
vüa ja mõistame hukka seda, mis ii vastu rõõblusseadusele.
- 2) Täinse idee. Kasvab välja rõõblusest fakte ja tema inten=
süüsmusest (Villensitäine)
- 3) Käitumise idee. Harmoniline kokkupuutamine oma ja võõra

isiku vahel. 4) Õigluse idee. vahel kahe isiku vahete vahel, kui nad on ühe ja sama asja peale sihitud.

5) Tasumise idee. Herbarti kool. Sellel märkame kolm rühma. 1) Esimesed Herbarti õpilased (Goy, Vaisy ja Stümpell) hoidsid oma õpetaja mõtetest kõvasti kinni.

Märkus.
"Mõnede Herbarti pedagoogina üle mille raatu Wien 179-181
Vien."

2) Teine rühm (Ziller, Dörpfeld) ja Rein) arendas oma õpetaja mõtteid üsisalt selle süsteemi ja olemas oleva praktikaga vahetusi otsides.

3) Kolmas rühm (Gallwieser, Villmann) läks oma mõtetega Herbarti omadest mõnes asjas noogumiste lahku. Herbarti õpilane Ziller käsitles psüühiliselt "Tulhuv-ajaloolisi astmeid". Dörpfeld nõuab psüüholoogiliste seaduste järgi korraldada astmeid õpetamiseks.

Vilhelm Rein.

"Kas Angewandte Herbarti süsteemi Angewandte.
Ta sündis Eisenachis 1847. õppis Jenas, Heidelbergis ja Leipzgis usundust. oli kuni aega Viimari ja Eisenachi seminariides. Pärast usundust Jena ülikooli, kus ta ainus korrapärane pedagoogika professor Amel Yans am aal oli. Thule Jaansa, Austria ja Switsi

62
õpetajaid on sama julge ees istunud ja samalt kasulikke
juhatusi saanud. Sama tähtsamat tööel on:

"Enzyklopädie der Pädagogie" ja "Pädagogie in
systematischer Darstellung". Ka Reini raute järel
määrab etine kasvatushistooria, kuna psühholoogia te-
näitajaks on. Sama arvates rirkatub kasvatus meie riigut-
lusilma. Riigutlusel aga moodustavad vaimuliku neuposti.
Mõtteviingi riigimudamist peab ka aga kasvatusse ohalisemana
ajaks, sest mõtetest tekkivad tundmused, tundmused -
põhimõtted ja seadused. Haridusabinõuks peab ka
Didaktikat (õpetamist) ja Hödegetikat (juhatamist).
Didaktika ~~aga~~ mõjub tseeroke hõdegetikaga aga raudselt.
Õpetamise elu oleb ära õpeplaanist. Ta peab eneses
ainult seda sisaldama, mis õpilase sisemise arenemisele
ja rahvuslisele kultuurile tähtis. Riigutluste alal peab ka
tähtsaks rohm astet: fantasia ütleolek, mõte ütleolek
ja mõtlemise ütleolek. Samuti on ka tahtmise alal rohm
astet: autoraafiline, legaalne ja moralne. Kontsentristist
aine näitust ei pea ka sarritavaks (ei luba sügugi).
Õpekäik olgu ajalooline - geneatiline. Kasvandiskud
peavad sama praeguse aja elu sissejuhatus ja

inimöörid kultuuris koos kaotamisega. Sellepärast tuleb humanism ja raskust ei kutsuda. Nii õpetust tuleb õpetada, et see ei ole dogmaatiline, vaid moodsa kultuuriga kooskõlas. Õpetus peab olema üldharidusline ja riigi haridusline. Nõuab kõigele 6. aastast algkooli. Seitsmendast aastast algab viimase elukutsu järgi. Reine filosoofiliste põhimõtete rasked nipuvad paljud ja seon ka mõnestki küljest õigustatud. Tema psühholoogia on üldine, samuti pole tema ühtse põhimõtte raskelt ühtlased. Galvään ei pea kogu hest pääsmiseks mõjuvaks hingele juures (sest oli Herbert), vaid pääsmiseks mõjuvaks peab ta hestmust (Ville). Looge kasvatus on tema järgi hestmuste kool. Tga hest nähtuse juures mõjuvad hestmust ja kogu hest kool. Galvään raskleb väga, kas Herbert - Gilleri formulaarid, mis mõtteingiriskamiseks hestmust, õpilase hestmust raskelt arve võtavad. Villmann'i pedagoogika iseloomuliseks raskes on Gatsivaalne karakter. Inimene on loom poolst seltskondline olemus ja sellepärast tuleb teda ka selle kohaselt kasvatada. Disipliini, mis õpetamisega tegemist tuleb, nimetab ta

Järgneb liisel pool
 uul.

Tärgneb.
didantiks. Disipliini, mis kasvatamist käsitleb, nimetab
ta pedagooigiks. Villmann ii kiida kasvatavat õpetust
mitte kõvale, ent ta rõõpab samalt selle peatähtsuse ära,
mida Herbert sulle andis.

Individuaalpedagooika

Tähtsam töö sellel alal on Ellen Key raamat.
„Das Jahrhundert des Kindes“ Aliehn siia peab olema
ilusaid ja andekaid lapsi saavutada. Sellepärast ii lohi
kõigile lubada abiellu astuda. Teisese kasvatuskohaks
peab isika kodu jääma. Lasteajal on hästi hädavabinõu
samuti ka veikeste laste kodud. Ellen Key arvates sumab
sellisemoline pool lapse individuaalsust oma korraga,
metoodiga ja süstemaatilise dissipliiniga. Laps peab
omas loomes egoismit väheks ja tugivaks isiksuseks
soma. Kasvataja, kes oma õpilast loob, on muusikari
sumane, kes oma instrumenti musikaaga hästi seab. Peab
hugu loomulikest ravistusest. Korraga lubab ta ainult
kaste püümist ainet õpetada. Helptest lohib ainult isete
korraga õppida. Ellen Key kasvab noorelt maal, maitses
vabadust ja õppis ise palju. Ta õpetas oma isa mõisas
lapsi, saatas neile raamatukogu, asutas ühe kooli ja

64
publi kooliõppeaeglane.

Loftsioolpeepedagoogika.

Paul Matorp. Tema raate järel saab inimene inimeseks ainult inimekonna läbi. Üksik inimene on abstraktsioon. Kasvatuse väljaspool seltskonda on juba sellepärast mõttetu, et iga ehtsa kasvatuse siin on üldine see näenärin. Ta loeb ühes neli voorust, mida seltskonnale tuleb külge poonida. Need on: 1) Tõetisus, 2) Raprus, 3) Publits mõeldisuse ja 4) õiglus. Õpetaja autoriteet peab põlisenema ainult tema isiku üleoleku peale.

Tokopeedagoogika.

See on „idealse mina“ pedagoogika. Hugo Gaudig. Tema raamat „Die Schule im Dienste der vorfindenden Persönlichkeit“. Meele pööreleb kogu pooluse ümber: ümber omapärase ja ümber üldise. Need mõlemad külgi peame arvele võtma.

See rahupealne on Tokopee mõiste. Gaudig arvab, et oleks loomulik õppeainet ja isegi õppeplaanid iseeni kohaselt seada.

Pragueaja kasvatuse probleemid.

Herbart - Zilleri pool oli pinnustanud 4 moraalilise karakteri kujundada, ent oli ajavaimu eksitus, et kõlbis religioosliis esmärke õpetuse läbi loodeti kätte saama.

Rügi kodaniku kasvatusprobleem.

Selle voolu esitajad on Foerster ja Herschenshtainer.
Mõlemad arvavad, et paljus kodanikuks kasvatamine
ei kasvata neid üegi kodanikuks üegi kodanikuks.

Ma ei arvua, et kodanikuks kasvatamine on iseloomu
kasvatamine. Selle paremaks abinõuks on Herschenshtaineri
arvates tööühiskond koolis. See peab õpilasi vabatahtlikult
õpetama oma võimeid seltskonnale kasutada anda.

Ameerikas on selle põlvkonna õpilastele omavalitsus (oma
kuuldamine jne) antud. Räägitakse, et Hayden
Heidoll.

Töökooli probleem.

Selle tähtsam esitaja on Georg Herschenshtainer.
Tema raamat "Begriff der Arbeitsschule". Tema järel
mõjub töökool õpilasi isikuvõime läbi tema karakteri
peale kasvatavalt. Tõrki teadusi, nagu füüsikat, keemiat
jne tuleb laboratoorselt õpetada. See usmäärjaks ei ole
mitte töö õpetamine, vaid õpilaste vaimiliselt väljakas-
vatamine. Vilhelm Lay "Lehrbuch" (Vahschule)

Lai läheb oma kooliga Herschensfemeri omast ~~lähem~~ selle
läbi lasku, et ta mitte täielt fõõ peale üle ei lähe, vaid
igasuqust õpetust fakte kujundamise mättes tegevusega
tahab kindlustada. Maatäpuse juures, näituseks, kunstide
joonistamisega, diagrammide juures vahistamisega jne.
Tänuks ka täiste ainetes.

III

Kunsti kasvatus probleem.

Kunsti kasvatus probleemiks on kõike elulasi oma alla
võtta. Ta tahab kogu tundub ja fantaasiat oma mõju
alla võtta. Objektiviteedi asemel subjektiiviteeti asetada jne.
Ta ei püüa tal mõjuvõimega isik. Et väistelela fõöstuse
alal täiste rahvastega, sünon vaja, et fõöstus oleks kunstiga
läbi imbumud. Kunstil on ka rahvusline ja sotsiaalne
eesmärk. Väski rahvas ei fõõse kõrgele kultuurastmele
kui kunst tema hirmudele võitaks jääb. Lõpuks on kunst
vaime ja religiooni õde. Enspriimentaalne psühholoogia
ja ensperimentaalne pedagoogika. Herbert oli psühholoogia
matemaatilisele alusele katsunud saada, et oli meta =
füüsikalt alused loomunud. Herberti arvates on kujutlusel
mideogi reaalsed, seal juures oli ta aga tundmuste, affektide
ja püüde peale väterõhku pannud.

Moodne psühholoogia aga vaatab inimestele peale nagu
funnete, affektide ja fäktide peale, mis alalises voolamises
on ja nagu pihvud elusi rändavad. Tiiski on Herberti funnus
sellel alal nullalt fähtis, sest peaaegu psühholoogia isa
Tehner ütles ise, et tema just Herbertilt on fõnne
suumud fäpsete psühholoogiliste nähtuste suvimises.

Vundti psühholoogia

Vundti suvimismeetod on imja nüriline. Tema
vaatab hinge kui looduslist fenomenit ja õpetust hingest
peab ka loodusfäadlises õpetuses. Tema õpetuse järel ei
fegutse psühholoogia mitte abjastidega, vaid piatessidega.

Experimentaalne pedagoogika

Tähtsamad fegelased sellel alal olid V. Lay ja Ernst Meumann
Mõlemad on sellel alal kirjafõid avaldanud.

Finis